

З АРХІВУ. СПОГАДИ

УДК 902 (477) "19" (092)

ІВАН СТАРЧУК

ЙОСИП ПЕЛЕНСЬКИЙ*

Й. Пеленський належить до цього невеликого числа дослідників, які з початком ХХ ст. любовно, нетенденційно взялися досліджувати культуру доби Київської Русі в Галичині. Вийшовши з Краківського університету доктором філософії в 1913 р. включився Пеленський до групи піонерів слов'янорусської археології. Треба сказати, що Й. Пеленський поставив справу вивчення минувшини Галича так кріпко, що пізніші археологічні дослідження ніяких основних тез Й. Пеленського не опрокинули, а противно підтвердили. Свої основні погляди на культуру княжого Галича показав Й. Пеленський в книзі "Halicz w dziejach historyi sztuki średniowiecznej", вид. Акад. Наук в Кракові в 1913 р.

Не приходиться тут говорити про вміння Й. Пеленського оперувати першоджерелами, бо ж Й. Пеленський працює у Відділі археології Ін-ту АН** ще з 1945 р. і дає докази доброго опрацювання архівного і археологічного матеріалів (в роботах в манускрипті: Червенські городи – коло 300 сторін машинопису), Стародавний Львів – 28 стор. і інші).

Зокрема, цінною є робота Й. Пеленського про Червенські городи – тобто найдалі на захід висунені східно-слов. поселення часу Рюриковичів. Надзвичайно цінною треба вважати тут концепцію Й. Пеленського – відносно причин заняття Володимиром Великим Червенських городів. Автор живо змальовує, на підставі історичних даних агресивні дії Заходу – німців, а через них поляків – які йшли під флагом віри – на Схід.

В праці про стародавний Львів Й. Пеленський вміло видвигає дату початку руського Львова на сьгоднішньому Підзамчі у пол. ХІІІ ст. – звідки розрісся до сьгоднішнього Ринку. Саме там ще коло 1260 р. існувала церква Успенія, на місці якої пізніше побудовано польську кафедру (собор). План тодішнього забудування околиці ринку був визначений ще перед приходом поляків згідно з "календарем руським".

Загалом Й. Пеленський з любовю і значним заінтересуванням продовжує роботу, яку розпочав ще сорок п'ять років тому в важкій обстановці капіталізму серед малого середовища "любителів" рідної минувшини.

Й. Пеленський знайшовши свій здавна улюблений предмет дослідження – серед рідної радянської обстановки, хоче і зможе, як кандидат істор. наук працювати на благо Батьківщини ще більше енергично.

* Друкується за авторською редакцією (між 1947-1950 рр.), без виправлень і скорочень. Зберігається в архіві відділу археології Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. Редколегія.

** Львівське відділення Інституту археології АНУРСР